

سلام الافضل

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

در رشته مطالعات منطقه ای

عنوان:

علل عدم ادغام اتحادیه تجارت آزاد اروپا (افتا) در اتحادیه اروپا

استاد راهنما:

دکتر زهره بالازاده

استاد مشاور:

دکتر طاهره ابراهیمی فر

پژوهشگر:

مسعود مقدم

تابستان ۱۳۹۰

تقدیم به پدر و مادر عزیزم و نیز به تمام دانش پژوهان این مرز و بوم که در راستای
سربلندی ایران زمین می کوشند.

برخود لازم می دانم از تمام کسانی که مرا در پیمودن این راه یاری نمودند کمال تشکر و قدردانی را به عمل آورم. بویژه سرکار خانم دکتر بالازاده و نیز سرکار خانم دکتر ابراهیمی فر که استفاده از رهنمودهای ایشان کمک شایانی به پیشرفت رساله اینجانب نمود.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب مسعود مقدم دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۵۰۳۱۲۰۰ در رشته مطالعات منطقه ای که در تاریخ ۹۰/۵/۱۱ از پایان نامه خود تحت عنوان: "علل عدم ادغام اتحادیه تجارت آزاد اروپا (افتا) در اتحادیه اروپا" با کسب نمره ۱۷/۵ و درجه عالی دفاع نمودم بدین وسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، بالاتر یا پایین تر) در سایر آموزشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوز های مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۰/۵/۱۱

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای مسعود مقدم از پایان نامه خود دفاع کرده و با نمره.....

به حروف.....و با درجهمورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما:

فصل اول: کلیات

مقدمه.....	۲
۱-۱ بیان مسئله تحقیق.....	۳
۱-۲ انگیزه و هدف تحقیق.....	۴
۱-۳ اهمیت موضوع تحقیق.....	۴
۱-۴ سوالات و فرضیه تحقیق.....	۵
۱-۴-۱ سوال اصلی.....	۵
۱-۴-۲ سوالات فرعی.....	۵
۱-۴-۳ فرضیه.....	۶
۱-۵ متغیرهای پژوهش.....	۶
۱-۶ روش تحقیق.....	۶
۱-۷ روش گردآوری اطلاعات.....	۶
۱-۸ پیشینه و ادبیات پژوهش.....	۷
۱-۹ تعریف واژه های کلیدی.....	۸
۱-۱۰ محدودیتها و مشکلات پژوهش.....	۹
۱-۱۱ سازماندهی رساله.....	۹

فصل دوم: مبانی نظری

۲-۱ نظریه های همگرایی.....	۱۲
۲-۲ فدرالیسم.....	۱۴

صفحه	عنوان
۱۶.....	۲-۳ کارکردگرایی.....
۱۹.....	۲-۴ نوکارکردگرایی.....
۲۱.....	۲-۵ نظریه ارتباطات.....
۲۳.....	۲-۶ نواقع گرایی.....
۲۶.....	۲-۷ نهادگرایی نولیبرال.....
۲۹.....	۲-۸ بین دولت گرایی لیبرال.....
۳۲.....	۲-۹ سازه انگاری.....
۳۳.....	۲-۱۰ نظریه انتقادی.....
۳۶.....	۲-۱۱ نظریه نظام جهانی.....
۳۷.....	۲-۱۲ نظریه اشیپگل و کانتوری درباره همگرایی.....

فصل سوم

تاریخچه موضوع: اتحادیه تجارت آزاد اروپا(افتا)

۴۲.....	۳-۱ پیشینه تاریخی افتا.....
۴۶.....	۳-۲ فرایند همگرایی اقتصادی یا وابستگی متقابل تجاری اروپا.....
۴۹.....	۳-۳ اهداف، ساختار و فعالیتهای افتا.....
۴۹.....	۳-۳-۱ هدف از تاسیس افتا.....
۵۰.....	۳-۳-۲ ساختار و نهادهای افتا.....
۵۰.....	۳-۳-۲-۱ شورای افتا.....
۵۱.....	۳-۳-۲-۲ کمیته های دائمی افتا.....
۵۱.....	۳-۳-۲-۳ کمیته های اصلی افتا.....

صفحه	عنوان
۵۲.....	۴-۲-۳-۳ دبیر خانه
۵۲.....	۳-۳-۳ فعالیتهای افتا.....
۵۷.....	۴-۳ وجوه افتراق افتا با جامعه اقتصادی اروپا
۵۷.....	۳-۵ نهادهای مشترک افتا و اتحادیه اروپا در قالب توافقنامه منطقه اقتصادی اروپا.....
۵۸.....	۱-۳-۵ شورای منطقه اقتصادی اروپا
۵۸.....	۲-۳-۵ کمیته مشترک منطقه اقتصادی اروپا.....
۵۸.....	۳-۳-۵ کمیته پارلمانی مشترک منطقه اقتصادی اروپا.....
۵۹.....	۴-۳-۵ کمیته مشورتی منطقه اقتصادی اروپا.....
۵۹.....	۶-۳ نهادهای مستقل کشورهای عضوافتا در منطقه اقتصادی اروپا
۵۹.....	۱-۳-۶ کمیته دائمی اعضای افتا.....
۵۹.....	۲-۳-۶ مرجع نظارتی مستقل افتا.....
۶۰.....	۳-۳-۶ دادگاه افتا
۶۰.....	۷-۳ رویدادهای تاریخی افتا از ۱۹۶۰.....

فصل چهارم: روابط افتا با اتحادیه اروپا

۶۶.....	۱-۴ روابط افتا و جامعه اروپا.....
۶۷.....	۲-۴ موافقتنامه منطقه اقتصادی اروپا.....
۶۹.....	۳-۴ گسترش اتحادیه اروپا.....
۷۰.....	۱-۳-۴ شرایط الحاق.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷۱	۴-۳-۲ چارچوب فرایند مذاکرات.....
۷۴	۴-۴ روابط سوئیس با اتحادیه اروپا.....
۷۵	۴-۴-۱ نظام سیاسی سوئیس.....
۸۶	۴-۴-۲ نظام اقتصادی سوئیس.....
۹۷	۴-۴-۳ نظام اجتماعی سوئیس.....
۱۰۴	۴-۵ روابط نروژ با اتحادیه اروپا.....
۱۰۶	۴-۵-۱ نظام سیاسی نروژ.....
۱۱۹	۴-۵-۲ نظام اقتصادی نروژ.....
۱۲۶	۴-۵-۳ نظام اجتماعی نروژ.....
۱۲۶	۴-۶ روابط ایسلند با اتحادیه اروپا.....
۱۳۰	۴-۶-۱ نظام سیاسی ایسلند.....
۱۳۶	۴-۶-۲ نظام اقتصادی ایسلند.....
۱۴۰	۴-۶-۳ جغرافیای ایسلند.....
۱۴۱	۴-۷ لیختنشتاین.....
۱۴۳	۴-۷-۱ نظام سیاسی لیختنشتاین.....
۱۴۴	۴-۷-۲ نظام اقتصادی لیختنشتاین.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل پنجم : موانع فراروی روابطِ افتا با اتحادیه اروپا	
۱۴۸.....	۵-۱ موانع همگرایی کامل در اتحادیه اروپا.....
۱۴۹.....	۵-۱-۱ موانع سیاسی.....
۱۵۷.....	۵-۱-۱-۱ استراتژی حاکم بر سیاست خارجی کشورها.....
۱۶۱.....	۵-۱-۲ موانع اقتصادی.....
۱۶۹.....	۵-۱-۳ موانع فرهنگی.....
۱۷۳.....	نتیجه گیری.....
۱۸۸.....	ضمائم.....
۱۹۰.....	فهرست منابع.....

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۶۱.....	۵-۱ نمودار نرخ بیکاری کشورهای اروپایی در ژوئن ۲۰۱۱.....
۱۶۷.....	۵-۲ نمودار سرانه تولید ناخالص داخلی کشورهای اروپایی.....
۱۶۸.....	۵-۳ نمودار سه کشور نخست جهان براساس درآمد سرانه در سال ۲۰۰۷.....

فصل اول: کلیات پژوهش

مقدمه

پس از فاجعه جنگ جهانی اول و جنگ جهانی دوم، انگیزه برای تشکیل اتحادیه اروپا بیشتر شد و این انگیزه ناشی از تصمیم به بازسازی اروپا و از بین بردن احتمال جنگی دیگر بود. این احساس در نهایت منتهی شد به شکل گیری جامعه ذغال سنگ و فولاد اروپا توسط کشورهای آلمان، فرانسه، ایتالیا و بنلوکس (هلند، بلژیک، لوکزامبورگ). این امر از طریق معاهده پاریس (۱۹۵۱)، که در آوریل ۱۹۵۱ به امضا رسید و از جولای ۱۹۵۲ به اجرا درآمد میسر گردید. نخستین اتحادیه گمرکی در ابتدا جامعه اقتصادی اروپا (که به طور غیر رسمی در انگلستان بازار مشترک نامیده می شود) نام داشت و با معاهده رم در سال ۱۹۵۷ شکل گرفت و از اول ژانویه ۱۹۵۸ به اجرا درآمد. در واقع، وقتی مردم درباره‌ی معاهدات رم صحبت می کنند، بیشتر به معاهده‌ای اشاره دارند که جامعه اقتصادی اروپا را خلق کرد. عدم حضور انگلستان مهمترین معضلی بود که جامعه اقتصادی اروپا می بایستی در سال‌های اول خود با آن دست و پنجه نرم می کرد. در ژانویه ۱۹۶۰ بریتانیا که خود را از الحاق به جامعه اروپایی ذغال سنگ و فولاد و سپس از الحاق به جامعه اقتصادی اروپا کنار کشیده بود ابتکار ایجاد سازمان تجاری بارزتری تحت عنوان اتحادیه تجارت آزاد اروپا را بدست گرفت. بنابراین هفت کشور اتریش، دانمارک، نروژ، پرتغال، سوئد، سوئیس و بریتانیا در قالب افتا در مقابل شش کشور عضو جامعه اقتصادی اروپا قرار گرفتند.

لیکن به رغم آغاز رقابت میان دو بلوک اقتصادی انگلستان که خود را میان کشورهای کوچکتر اروپایی می دید، ظرف مدتی کمتر از یکسال در جولای ۱۹۶۱ به همراه دانمارک، نروژ و ایرلند درخواست عضویت در جامعه اقتصادی اروپا اعلام کرد. اتحادیه یا انجمن تجارت آزاد اروپا همان گونه که ذکر گردید در سوم ماه می سال ۱۹۶۰ برای آن دسته از کشورهای تاسیس شد که مایل نبودند به جامعه اروپا بپیوندند. این اتحادیه جبهه‌های تجاری با قدرت‌های مرکزی ضعیف تری را ایجاد نمود. امروزه فقط کشورهای ايسلند، نروژ، سوئیس و لیختنشتاین از اعضای افتامحسوب می شوند و سایر اعضا بتدریج افتارا ترک گفته و به اتحادیه اروپا ملحق شده اند.

۱-۱ بیان مسئله تحقیق

ظهور بازار مشترک یا جامعه اقتصادی اروپا^۱ براساس معاهده ۱۹۵۷ رُم با عضویت شش کشور فرانسه، آلمان، ایتالیا، بلژیک، هلند و لوگزامبورگ و به تبع آن پیشرفت اقتصادی مستمر در مجموعه شش کشور، اعتلای سریع سطح زندگی مردم و توسعه روابط صمیمانه بین کشورهای عضو و موفقیت فراتر از پیش بینی بازار مشترک، منجر به بروز واکنشهایی در سطح منطقه ای و بین المللی گردید. در این بین در ژانویه ۱۹۶۰ بریتانیا که خود را از الحاق به جامعه اروپایی ذغال سنگ و فولاد و بعداً جامعه اقتصادی اروپا کنار کشیده بود ابتکار ایجاد سازمان تجاری بارزتری تحت عنوان اتحادیه تجارت آزاد اروپا(افتا)^۲ را بدست گرفت. بنابراین هفت کشور اتریش، دانمارک، نروژ، پرتغال، سوئد، سوئیس و بریتانیا در مقابل شش کشور عضو جامعه اقتصادی اروپا قرار گرفتند. اما به رغم آغاز رقابت میان دو بلوک، انگلستان که خود را میان کشورهای کوچکتر اروپایی می دید ظرف کمتر از یکسال در جولای ۱۹۶۱ به همراه دانمارک، نروژ و ایرلند درخواست عضویت در جامعه اقتصادی اروپا اعلام کرد اما این درخواست به دلیل مخالفت ژنرال دو گل رد شد. اما به دنبال استعفای دوگل در سال ۱۹۶۹ ژرژ پمپیدو جانشین وی موافقت خود را با عضویت بریتانیا در جامعه اعلام کرد این امر باعث شد تا پس از مذاکرات جامعه با کشورهای داوطلب، کشورهای انگلستان، دانمارک و ایرلند از اول ژانویه ۱۹۷۳ به عضویت جامعه در آیند و نروژ به دلیل مخالفت مردم این

^۱ European Economic Community- EEC

^۲ European Free Trade Association- EFTA

کشور در فراندوم مربوط به عضویت این کشور در جامعه اروپایی از این قافله جا ماند . بدین ترتیب بسیاری از اعضای مؤسس این اتحادیه به تدریج آنرا ترک کردند و به جامعه اقتصادی اروپا یا اتحادیه اروپای فعلی پیوستند . اتحادیه تجارت آزاد اروپا در حال حاضر دارای چهار عضو می باشد که عبارتند از : سوئیس ، نروژ ، ایسلند و لیختنشتاین . اعضای اِفتا (به جز سوئیس) از طریق موافقتنامه منطقه اقتصادی اروپا^۱ با ۲۷ عضو اتحادیه اروپا دارای مناسبات گسترده و آزاد بازرگانی و تجاری می باشند . البته سوئیس از طریق موافقتنامه های دو جانبه با اتحادیه اروپا دارای روابط گسترده اقتصادی می باشد . همچنین تمام اعضای اِفتا (به جز لیختنشتاین) به عضویت پیمان شنکن در آمده اند . اما با توجه به اینکه این اتحادیه در ابتدا برای مقابله با بازار مشترک تاسیس گردیده و بسیاری از اعضای مؤسس بویژه انگلستان آنرا ترک نموده اند این سوال پیش می آید که چرا اعضای کنونی اِفتا تمایل چندانی به عضویت در اتحادیه اروپا ندارند ؟ در این تحقیق سعی می شود به این سوال اساسی پاسخ داده شود که : چه موانعی موجب عدم ادغام اِفتا در اتحادیه اروپا شده است ؟

۲-۱ انگیزه و هدف تحقیق

این پژوهش با توجه به علاقه شخصی و ارتباط مستقیم با گرایش تحصیلی محقق و نیز کمبود پژوهش در این زمینه انجام می شود . همچنین با توجه به اینکه این مسئله کمتر مورد توجه قرار گرفته است لذا سعی می شود تا خلاء موجود در این زمینه با این تحقیق تاحدودی پر گردد. در واقع هدف اصلی این رساله این است که به عنوان منبعی قابل اتکا برای دانش پژوهان و محققان مسائل اروپا ارائه گردد.

۳-۱ اهمیت موضوع تحقیق

اتحادیه اروپا در میان خیل نهادها و سازمانهای منطقه ای و جهانی موقعیت ممتاز و یگانه ای دارد و به نظر بسیاری از کارشناسان و صاحب نظران عرصه روابط بین الملل بعنوان یکی از مهمترین و موفقترین نمونه های همگرایی بشمار می رود . از طرف دیگر نهادهای بین المللی اقتصادی - بازرگانی تشکل هایی بزرگ و قدرتمند هستند که با مشارکت کشورهای عضو تلاش دارند با اتخاذ

^۱European Economic Area- EEA

راهبردهای واحد اهداف خود را دنبال و تسهیلات فزاینده تجاری برای خود ایجاد کنند، به گونه ای که دسترسی به بازارهای یکدیگر را آسان و توان رقابت بلوک تجاری خود را با دیگر کشورها (غیر اعضا) قوت می بخشند . یکی از نهادهای بین المللی تجاری مهم جهان ، اتحادیه تجارت آزاد اروپا (افتا) می باشد که کشورهای عضو آن به دلیل وجود پاره ای مسائل و اختلافات به عضویت اتحادیه اروپا در نیامده اند .

۴-۱ سوالات و فرضیه تحقیق

۱-۴-۱ سوال اصلی

با توجه به موقعیت و جایگاه ممتاز اتحادیه اروپا و نیز اهمیتی که کشورهای عضو افتا همچون سوئیس و نروژ در سطح جهان دارند، این نکته اساسی جلب توجه می نماید که چرا تاکنون کشورهای عضو افتا یعنی سوئیس، نروژ، ایسلند و لیختنشتاین به عضویت اتحادیه اروپا در نیامده اند. با توجه به تمام این موارد سوال اصلی این رساله این گونه مطرح می شود:

چه موانعی موجب عدم ادغام افتا در اتحادیه اروپا شده است؟

۲-۴-۱ سوالهای فرعی

همانطور که می دانیم کشور سوئیس در اروپای غربی و در منطقه ای موسوم به قلب اروپا قرار گرفته و مقر بسیاری از سازمانهای منطقه ای و بین المللی می باشد. در کنار آن کشور کوچک لیختنشتاین در بین اتریش و سوئیس محصور گردیده است. این دو کشور در حوزه کوههای آلپ واقع شده اند و تمامی همسایگان آنها عضو اتحادیه اروپا می باشند. در طرف دیگر دو کشور حوزه نوردیک یعنی نروژ و ایسلند در شمال اروپا قرار گرفته اند و با توجه به اینکه اکثر کشورهای منطقه اسکاندیناوی همچون سوئد، دانمارک و فنلاند به عضویت اتحادیه اروپا درآمده اند در این رساله سعی می شود تا به این سوالات فرعی پاسخ داده شود:

الف) چرا علیرغم تشابهات منطقه ای، کشورهای عضو افتا از حضور در اتحادیه اروپا امتناع می ورزند؟

ب) آیا عضویت اعضای افتا در اتحادیه اروپا موجب انحلال افتا خواهد شد؟

۳-۴-۱ فرضیه

با توجه به سوال اصلی مطرح شده در این رساله که موانع عدم ادغام افتا در اتحادیه اروپا می باشد در اینجا تلاش می کنیم تا پاسخی موقتی برای این سوال بیابیم که همان فرضیه پژوهش می باشد و اینگونه مطرح می شود: عدم تمایل کشورهای عضو افتا برای عضویت در اتحادیه اروپا مبتنی بر موانعی همچون: سطح بالای اقتصادی، استراتژی حاکم بر سیاست خارجی برخی اعضای افتا و عدم استقبال افکار عمومی کشورهای عضو افتا از الحاق به اتحادیه اروپا می باشد.

۵-۱ متغیرهای پژوهش

- متغیر مستقل: موانع فراروی کشورهای عضو افتا برای حضور در اتحادیه اروپا
- متغیر وابسته: عدم ادغام افتا در اتحادیه اروپا

۶-۱ روش تحقیق

روش این تحقیق توصیفی، تحلیلی و تاریخی خواهد بود.

۷-۱ روش گردآوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات این پژوهش، روش کتابخانه ای و استفاده از سایت های اینترنتی و مقالات خواهد بود.

۸-۱ پیشینه و ادبیات پژوهش

موضوع عدم ادغام افتا در اتحادیه اروپا یکی از مسائلی است که تاکنون مورد توجه محققان کشورمان قرار نگرفته است. البته باید به این نکته اشاره کرد که عدم عضویت کشور منحصر به فردی همچون سوئیس در اتحادیه اروپا در مواردی بطور اجمالی مورد بررسی قرار گرفته است.

یکی از مفاهیم کلیدی در این رساله مفهوم "همگرایی" می باشد و محقق سعی می نماید تا آشنایی هرچه دقیق تری با مفهوم همگرایی پیدا نماید. بنابراین به کتب و مقالاتی که در این زمینه وجود داشت مراجعه نموده است. یکی از اصلی ترین منابع در این خصوص کتاب « اتحادیه اروپا؛ هویت، امنیت و سیاست» می باشد که توسط دکتر عبدالعلی قوام و دکتر داوود کیانی مورد تدوین قرار گرفته است. این کتاب در سال ۱۳۸۹ از سوی پژوهشکده مطالعات راهبردی به چاپ رسیده و در میان مقالات آن، مقاله دکتر جلال الدین دهقانی فیروزآبادی با عنوان «نظریات همگرایی اروپا» منبعی قابل اتکا در این زمینه شناخته می شود.

از دیگر منابع مهم در خصوص مسئله همگرایی در اروپا کتاب «همگرایی اروپایی؛ روندهای نوظهور» می باشد. این کتاب از سوی دکتر محمود واعظی مورد تدوین قرار گرفته و برای نخستین بار در آبان ماه ۱۳۸۹ در مرکز تحقیقات استراتژیک منتشر گردید. از بین مقالات این کتاب، مقاله دکتر داوود کیانی با عنوان «نظریات همگرایی اروپایی و تنگناهای پیش رو» کمک شایان ذکری به درک مفهوم همگرایی در اروپا می نماید.

یکی دیگر از منابعی که مفهوم همگرایی را مورد توجه قرار داده است کتاب «تحول در نظریه های روابط بین الملل» تألیف دکتر حمیرا مشیرزاده می باشد. چاپ اول این کتاب در پائیز ۱۳۸۴ بوده و ناشر آن سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت) می باشد.

از دیگر اهداف مهم این رساله آشنایی هرچه بیشتر با اتحادیه تجارت آزاد اروپا (افتا) و نیز اتحادیه اروپایی می باشد. در میان کتبی که در خصوص اتحادیه اروپا به چاپ رسیده، کتاب دکتر سعید خالوزاده با عنوان «اتحادیه اروپایی» یکی از منابع بسیار مهم برای محققان مسائل اروپا می باشد. این

کتاب در سال ۱۳۸۳ در سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) منتشر گردید و چاپ جدید آن در سال ۱۳۸۹ که مسائل گذشته را مورد بازنگری قرار داده است، در دسترس پژوهشگران قرار دارد. در این رساله کوشش شده تا از مطالب این کتاب که مرتبط با موضوع می باشد استفاده گردد.

کتاب دیگری که در مورد اتحادیه اروپا توسط پژوهشکده تحقیقات استراتژیک به چاپ رسیده «اتحادیه اروپا و سیاست بین الملل» می باشد که تحت نظر دکتر محمود واعظی و دکتر داوود کیانی مورد گردآوری و تدوین قرار گرفته است. این کتاب نیز منبع قابل اتکایی برای پژوهشگران مسائل اروپا بوده و در این رساله هم تلاش شده تا از مطالب آن بهره گیری مناسب به عمل آید.

از مقالاتی که در این رساله مورد توجه قرار گرفته می توان به این موارد اشاره کرد:

«جایگاه اتحادیه اروپا در نظام بین الملل در حال تکوین» نوشته هوشنگ کریمی که در فصلنامه سیاست خارجی به چاپ رسیده است.

«همگرایی اقتصادی یا وابستگی متقابل تجاری اروپا» نوشته دکتر علی فلاحی که در پژوهشکده مطالعات راهبردی منتشر گردیده است. اما یکی از معدود مقالاتی که تا حدود زیادی مرتبط با عنوان رساله می باشد «عضویت یا عدم عضویت سوئیس در اتحادیه اروپا؛ مبحثی ادامه دار» نوشته علی احمدی نمایندگی ایران در برن می باشد که در زمستان ۱۳۸۹ در پنجاه و دومین شماره ماهنامه رویدادها و تحلیل ها به چاپ رسیده است.

در مجموع می توان گفت که موضوع "علل عدم ادغام افتا در اتحادیه اروپا" از مسائلی است که تاکنون مورد توجه پژوهشگران داخلی قرار نگرفته و در راستای این تحقیق سعی می شود تا این موضوع مورد کنکاش و بررسی قرار گیرد و پاسخ مناسبی برای آن ارائه شود.

۹-۱ تعریف واژه های کلیدی

- **افتا:** اتحادیه تجارت آزاد اروپا (افتا) در سال ۱۹۶۰ میلادی توسط آن دسته از کشورهای تأسیس شد که به دلایلی نمی توانستند و یا نمی خواستند به عضویت جامعه اقتصادی اروپا

درآیند. اعضای کنونی این اتحادیه چهار کشور سوئیس، نروژ، ایسلند و لیختنشتاین می باشند.

- **اتحادیه اروپا:** مجموعه ای با عضویت ۲۷ کشور اروپایی که سنگ بنای آن را شش کشور آلمان، فرانسه، ایتالیا، بلژیک، هلند و لوکزامبورگ با تأسیس جامعه ذغال سنگ و فولاد اروپایی در سال ۱۹۵۲ گذاشتند.

- **منطقه اقتصادی اروپا:** توافقنامه ای که بین سه عضو افتا (نروژ، ایسلند و لیختنشتاین) و اتحادیه اروپا در سال ۱۹۹۴ منعقد شد که براساس آن بازارهای داخلی اتحادیه اروپا به سه کشور عضو افتا بسط داده شد.

- **همگرایی:** فرآیندی است که به موجب آن بازیگران سیاسی در محیط‌های ملی متمایز از یکدیگر متقاعد می‌شوند که وفاداری‌ها، انتظارات و فعالیت‌های سیاسی خود را به سمت مرکز یا قطب جدیدی معطوف سازند که نهادهای آن بر دولت‌های ملی صلاحیت دارند.

۱-۱۰ محدودیت‌ها و مشکلات پژوهش

الف) کمبود منابع فارسی

ب) قدیمی بودن منابع موجود

ج) عدم دسترسی به منابع اولیه

۱-۱۱ سازماندهی رساله

در راستای انجام این تحقیق تلاش می‌گردد، تاریخچه پیدایش اتحادیه تجارت آزاد اروپا، اهداف و سپس معرفی ساختار این نهاد و کشورهای سابق و کنونی عضو این اتحادیه مورد بررسی قرار گیرد. همچنین به تاثیر نقش افکار عمومی بر استراتژی حاکم بر سیاست خارجی در این کشورها، بررسی عوامل چالش برانگیز در روابط این دو نهاد (اتحادیه اروپا - افتا) و نیز زمینه‌های همکاری و وابستگی متقابل آنها پرداخته می‌شود. همچنین سعی می‌شود که آینده روابط این دو نهاد و نیز